

“CUMHURİYET TÜRKÜSÜ”

Hilmi ÖZDEN¹

ÖZET

Cumhuriyet Türküsü, Emine Işınsu'nun Millî Mücadele dönemini anlattığı bir romanıdır. Romanda İstanbullu bir ailenin Ankara'ya göç etmesi ve Millî Mücadele'ye katılmaları işlenmektedir. Ailenin en yaşlısı Hüseyin Hüsnü Bey Osmanlıcı bir düşünceye sahiptir. Onun damadı Selim Muhtar Bey milliyetçi ve Türkçü bir aydındır. Millî mücadele başlar başlamaz Ankara'ya geçmiştir. Selim Muhtar Bey'in kızları Hikmet ve Nazan önce İstanbul'da yaşamaya çalışmışlar ancak işgal nedeniyle bunun mümkün olmadığı kısa bir sürede anlaşılmıştır. Kızların annesi daha önce vefat ettiği için Hikmet, Nazan'a hem ablalık hem annelik yapmaktadır. Ankara'ya geçtiklerinde Hikmet çeviriler konusunda babasına yardımcı olur. Nazan da hem Cebeci Hastanesinde hasta bakıcılık yaparak hem de askerlere çamaşır dikerek Millî Mücadele'ye katkıda bulunmaya çalışır. Hikmet ve Nazan İstanbul'da Türk Ocağı çevresinde yetişmiş Türk fikir hayatına hâkim aydınlarla da tanışmışlardır. Ankara'da Nazan, Derviş tabiatlı Mehmet Efendinin sohbetlerine katılmakta bundan büyük bir mutluluk duymaktadır. İstanbul'dan Ankara'ya Özbekler Tekkesi Şeyhi Ata Efendi ve Abdülgâlib gibi İsimless kahramanlar silah ve insan kaçırmaktadır. Fakat İngiliz işgal güçleri bunların farkına varır.

Ankara'da Sakarya Savaşı'ndan sonra ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde muhalif milletvekilleri Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya sert tavırlarını arttırmışlardır. Mustafa Kemal Paşa ise bunların hepsinin üstesinden gelecek ve Büyük Taarruz emrini verecektir. Bu incelemede “Cumhuriyet Türküsü” romanının Türk milletinin bugünkü ve gelecek kuşaklara tanıtılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Cumhuriyet Türküsü, Mustafa Kemal Paşa, İstanbul, Ankara

ABSTRACT

Cumhuriyet Türküsü is a novel by Emine Işınsu that tells the story of the National Struggle period. The novel deals with the migration of an Istanbul family to Ankara and their participation in the National Struggle. The oldest member of the family, Hüseyin Hüsnü Bey, has an Ottomanist ideology. His son-in-law, Selim Muhtar Bey, is a nationalist and Turkist intellectual. He moved to Ankara as soon as the national struggle began. While Selim Muhtar Bey's daughters Hikmet and Nazan initially tried to live in Istanbul, it soon became clear that this was not possible due to the occupation. Since the girls' mother had passed away earlier, Hikmet acted as both a sister and mother to Nazan. When they moved to Ankara, Hikmet helped her father with translations. Nazan also tried to contribute by both nursing at Cebeci Hospital and sewing clothes for the soldiers. Hikmet and Nazan also met intellectuals who were educated in the Turkish Hearth in Istanbul and were knowledgeable about Turkish intellectual life. In Ankara, Nazan takes great pleasure in attending the conversations of Dervish-natured Mehmet Efendi. Nameless heroes such as Özbekler Tekke Şeyhi Ata Efendi and Abdülgâlib are

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESTÜDAM) Müdürü

smuggling weapons and people from Istanbul to Ankara. However, the British occupation forces become aware of this.

After the Battle of Sakarya in Ankara, the opposition deputies in the Turkish Grand National Assembly increased their harsh attitude towards Gazi Mustafa Kemal Pasha. Mustafa Kemal Pasha will overcome all of these and give the order for the Great Offensive. This review aims to introduce the novel “Cumhuriyet Türküsü” to the current and future generations of the Turkish nation.

Keywords: Cumhuriyet Türküsü, Mustafa Kemal Pasha, Istanbul, Ankara

GİRİŞ

Türk edebiyatının önemli isimlerinden Emine Işınsoy'un her romanında olduğu gibi “Cumhuriyet Türküsü”nde de millî şuuru güçlendirmek millî kültüre katkıda bulunmak arzusu vardır. Onun eserleri Türkiye’de 1970ler ve 2000ler kuşaklarının üstünde önemli etkiler bırakmıştır. Işınsoy, romanları ve romancı arasındaki bütünleşmiş birlikteliği yaşatan önemli şahsiyetlerden biridir. O adeta roman kahramanlarıyla birlikte olayları yaşar ve okuyucuya yaşatır. Bu onun kalemindeki ustalık kadar inandığı ülkünün insanı olmasından kaynaklanmaktadır. Abdülhak Şinasi Hisar *Edebiyatta Roman* başlıklı makalesinde şunları ifade etmektedir: “Bütün güzel sanat eserleri sanatçıların duydukları bir yaratma gereksimesinin ürünleri olduğu gibi roman da böyledir. Başkalarının besteci, ya da ressam olmak yeteneğiyle doğdukları için müzik ya da resimle uğraştıkları gibi yazarlar da yazmak gerekmesiyle doğdukları için yazarlar. Bu yetenek onlara dışardan verilemeyeceği gibi kendi buldukları ve uydukları sanat kuralları da dışında kendince buyruklarıyla belirlenemez. Roman, toprakta biten bir ağaç gibi, içeriden dışarıya bir fişkırmaya eseridir. Kendi özel özsuyla doğar, köklerini toprağa salarak ışığa doğru yükselir, yere titrek dantelli gölgelerini döker ve üstünde çiçekler açar. Onun yöntemi ve düzeni mühendislerinki gibi değil, doğanınkiler gibidir. O, taş ve kireç gibi gereçlerle kurulamaz. Dışarıdan ona geometrik kurallar kurmak ve aşmayacağı uzaklıklar göstermek mümkün değildir”(Hisar, 2017: 105). Işınsoy’da eserlerindeki inşa ve ibda edici üslubuyla “Edebiyat Evreni”nde yön bulduran yıldızlar gibi yerini almıştır.

CUMHURİYET TÜRKÜSÜ

Emine Işınsoy'un “Cumhuriyet Türküsü” romanında Millî Mücadele döneminde İstanbul'da yaşayan daha sonra Ankara'ya göç etmek zorunda kalan aydın bir ailenin serencamı anlatılmaktadır. Bu arada ailenin çevresindeki dostları ve tanıdıklarının hayatlarına dokunuşları ve Millî Mücadeleye karşı tutumları da ifade edilmektedir. Roman bu dönemde tarihî gerçeklerle sıkı sıkıya bağlı aynı zamanda fikri ağırlıkta özellikle Osmanlı son dönem aydınları, Türkçülük, Cumhuriyet ve tasavvuf gibi öğretici-aydınlatıcı öğeleri de içermektedir.

Cumhuriyet Türküsü’nde Hikmet ve Nazan kişilik olarak birbirinden farklı iki kız kardeştir. Annelerinin vefatından sonra Hikmet, Nazan'a ablalıkla beraber annelik de yapmaktadır. Nazan'ın işgal yıllarında İstanbul gibi bir ortamda pırıltılı ipek çoraplar giymesini hoş karşılamamaktadır. Çünkü tanışık ailelerinden Bedriyelerin sıkı fıkı oldukları Yüzbaşı Douglas gibi İngiliz dostları vardır. Bu durum Hikmet’i tedirgin etmektedir.

İşgal altındaki İstanbul'da Teal-i Nisvan Cemiyetinde ve Türk Ocağında bayanlarda görev almaktadır. İstanbul Halkı Halide Edip Hanım'ın Sultanahmet Mitinginde “**davamızı ilan ediyorum: bu davamız Türkiye'nin hak ve istiklalidir**” sözlerini tekrarlamaktadırlar. İstanbul mitingleri kadın erkek yaşlı çocuk herkesi heyecanlandırmaktadır. Hikmet ve Nazan'ın dedeleri emekli mutasarrıf Hacı Hüsnü Bey Osmanlıcı, babaları Selim Muhtar Bey ise Türkçüdür. Selim Muhtar Bey Millî Mücadele'de görev almak için Ankara'ya çoktan gitmiştir.

Nazan ve Hikmet Türk Ocağında verilen konferanslarda ülkenin birçok problemini öğrenmektedir. Ziya Bey'in(Gökalp) düşünceleri Türk Ocağı üyelerinde yeşermiş Türkçülük fikri üyeler arasında güçlenmiştir. Yine Kazan'lı Yusuf Akçura Bey'in Halide Nusret'in(İlerde Emine Işınsu'yu dünyaya getirecektir) isimleri de Ocak'ta geçmektedir. Gençler Halide Nusret'i de bir aile dostu olarak bilmektedirler. Eski İttihatçıların birçoğu millî mücadelenin içinde yer almış, İstanbul ve Ankara'da üstlerine düşen görevleri hakkıyla yapmaktadır. Hikmet ve Nazan'ın dedeleri Hüseyin Hüsnü Bey sürekli olarak padişahın ve saltanatın devamını istemekte millî mücadelenin başarıya ulaşmasını kalben dilemekteyse de Cumhuriyetle sonuçlanabilecek bir yönetime hiç de sıcak bakmamaktadır. Aile dostlarından Abdülgalip İstanbul'dan Ankara'ya gelişmeleri iletmekte insan ve silahların Anadolu'ya geçmesine yardımcı olmaktadır. Üsküdar'daki Özbekler Tekkesi ve Ata efendinin insan ve silah kaçırma faaliyetleri de millî mücadelede çok büyük bir işlevselliğe sahiptir. Abdülgalip zaman zaman Hüseyin Hüsnü Bey'in evine gelmekte onunla sohbet etmektedir. Fakat yaş farkına rağmen Nazan'a da âşık olmuştur. Kendisini bu düşüncesinden dolayı içten içe hesaba çekmektedir. Bu arada Ankara ve İstanbul bağlantılarını sağlayan Abdülgalip'in ve kızların babası Selim Muhtar Bey'in arkadaşı Celalettin Hikmet Bey de eve uğramaktadır. Yüzbaşı Celalettin Hikmet'de gönlünü Abdülgalip gibi Nazan'a kaptırmıştır. Fakat Nazan'ın bunlardan hiçbir haberi yoktur. Üstelik ablası “Hikmet” Celalettin Hikmet'i beğenmekte ve ondan bir evlenme teklifi de beklemektedir.

Bu arada dedeleri damadı Selim Muhtar'dan kızlarının Ankara'ya gönderilmesi talebini içeren bir mektup alır. Hüseyin Hüsnü Bey bu mektuba sinirlense de kendi sağlığının iyi olmadığını akla uygun olanın kızların İstanbul gibi işgal güçleri elinde olan bir yerde bulunmalarından ziyade Ankara'da daha güvende olacaklarıdır. Hatta bu arada Hüseyin Hüsnü Bey ciddi bir kalp rahatsızlığı da geçirmiştir. Kızlar Ankara'ya gittikten kısa bir süre sonrada vefat edecektir.

Roman bu olay örgüsü içinde devam ederken aynı zamanda dönemin fikir hareketleri ve Türkçülük düşüncesiyle ilgili yazılmış eserlerden kısa bahisler de verilmektedir. Bu sayede okuyucu sadece bir roman akışını değil Cumhuriyet'e giden yolda aydınların fikri inkişafını da göstermektedir.

Dede Hüseyin Hüsnü Bey Zat-ı Şahaneyi düşünmekte onun yeri ne olacak diye hayıflanmaktadır: “Muhtemeldir benim inkârımı mucip olan husus Ankara'nın adeta ne demek doğrudan doğruya kendi aklınca hareket etmesi; güya başımızda bir hünkâr mevcut değil bir halife mevcut değil! (s. 87) “Evet Mustafa Kemal bir çeşit Türkçü hatt-ı hareketi takip etmektedir ve kanaatime göre; Osmanlı vahdetinden ümidini kesmiştir, hoş belki hiçbir zaman böyle bir ümidi olmadı, o, hiçbir zaman ittihatçı fikir ve düşüncelerinin tam takipkarı değildi. Belki bu Osmanlı muhalefeti yüzünden Enver Paşa ile aralarında şahsi hırslara dayanan gizli bir mücadele vardı,... Memalik-i Osmaniye'nin başında bir hünkar bulunurken; ona müracaat etmeden, bazı eşhasın (kişilerin) meclisler açması, Kanuni Esasiler çıkarması Cumhuriyet tarzı idaresini düşünmesi çizmeden yukarı çıkmaktır Celaliliktir! (s. 88)

Hâlbuki Hüseyin Hüsnü Bey'in ısrarla bilmediği daha önce ittihatçı olan birçok aydının şimdi Cumhuriyet taraftarı olmasıydı. Prens Sabahattin Bey gibi Adem-i merkeziyet taraftarları da olmasıyla birlikte cumhuriyetçiler ağırlıktaydılar. Abdülgaliip Bey ise, “Mustafa Kemal hem bir lider hem bir komutan, hem korunmaya esirgemeye muhtaç bir evlat gibi bu milletin bir evladı değil mi Ah millet kıyma evladına ona sahip çık. Şu şerâitte o sana ancak Allah'ın takdiridir Farkında değil misin” demektedir”. (S.167)

Bu arada Roman da Emine Işınso'nun annesi Halide Nusret'in isminin de çok yerde geçtiği görülmektedir. Türk Ocağı toplantılarında erkekli kadınlı dinleyiciler önünde Halide Nusret şiirlerini okumuştur. Hatta Ahmet Haşim bir yazısında onu övüp göklere çıkarmıştır. Bu arada Özbekler Tekkesi ve Karakol Cemiyeti Celalettin Hikmet, Abdülgaliip ve isimsiz birçok kahramanla birlikte Şeyh Ata'nın öncülüğünde İstanbul'dan Anadolu'ya insan ve silah kaçırmaya devam etmektedir. Bununla birlikte ittihatçıların bir kanadı da Bolşevik ihtilalini benimseyen yeşil ordu ile münasebet kurmuş Eskişehir'de Arif Oruç isimli bir zat da gazete yayınlamaya başlamıştır. Hürriyet ve İtilaf fırkasından Necmi Rıza İngiliz Muhipler Cemiyetinde Sait Molla ile çalışmaktadır. Kısaca İstanbul bir cadı kazanına dönmüştür. Bu ortamda Halide Nusret Hanım “Git Bahar Git Bahar” diye bir şiir yazmış İşgal altındaki vatandan baharı kovmuştur. İngiliz Muhipleri Osmanlılar, kadınlı erkekli Amerikalı, Fransız ve İngilizlerle kendi kendilerine eğlenceler düzenliyorlardı. Abdülgaliip'in de buralardan haber toplamak için zaman zaman katıldığı poker partileri vardı. Abdülgaliip pokeri de iyi bilir çok kez de kazanırdı. Millî mücadelenin önemli isimleri İsmet Paşa ve Halide Edip de başlangıçta Türkiye'nin durumundan ümitsiz olmuşlar Amerikan mandasını Türkiye için çıkar bir yol olarak düşünmüşlerdi. Daha sonra Mustafa Kemal'in azim ve kararlı tutumu onları bu düşüncelerinden kurtarmıştı. İstanbul'da tramvaylarda Rum ve Ermeni kadınları oturan Müslüman kadınlara musallat olup yerlerinden kaldırmaktaydılar. Türk kadınları tramvayda yer olsa bile artık oturmuyorlardı. İstanbul sosyetesinden Bedriye Hanımlar (bedroş) evlerinde sık sık parti düzenliyorlar ve İngiliz Yüzbaşı Douglas'ı mutlaka davet ediyorlardı.

Romanda Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Sodom ve Gomore'sin deki gibi İstanbul sosyetesinin çirkinlikleri uzun boylu tasvir edilmemiştir. Sadece kısa kesitler halinde Bedriye hanımların evinden görüntüler verilmiştir. Bu toplantılara zaman zaman Millî mücadele taraftarı ve hatta İsimsiz kahramanı Abdülgaliip gibi insanlar da katılmaktadır. Onlar çok az kişinin bildiği kötü görünmeyi göze almış vatanperverlerdir. Bunlardan Taşcazadelerin Hüseyin Bey hem işgal güçleriyle arasını iyi tutuyor hem de Abdülgaliip gibi milliyetçilere destek oluyordu.

Mehmet Akif'in ve Mehmet Emin Beylerin şiirlerinden mısraların terennüm edildiği eserde Mehmet Emin Bey'in “ben bir Türk'üm dinim cinsim uludur” sözü ile Akif'in “Eyvah! Bu zilletlere sensin yine illet./ Ey derdi cehalet, sana düşmekle bu millet,/ bir hale getirdin ki: ne din kaldı ne Namus, Eysini İslam'a çöken kapkara kabus/ Ey Hasım-ı hakiki seni öldürmeli evvel/ sensin bize düşmanları Üstün çıkarana el”

Dedelerinin izni ile de Hikmet ve Nazan Hüsnüye dadılarıyla birlikte Anadolu'ya geçtiler. Bu geçiş her Anadolu'ya geçenlerin yaşadığı zorluk gibi birçok meşakkati de beraberinde yaşatır. Nazan Darülfünun da okuyanlardan arkadaşlarına bir müddet Bursa civarında bir çiftliğe çekileceklerini söylemiştir. Hikmet ve Nazan Ankara'ya geldiklerinde babası Selim Muhtar, Gazi Mustafa Kemal Paşa ile kızlarını tanıştırmak istemiş ve Gazipaşa'dan kısa da olsa bir randevu alabilmiştir: “Gazipaşa meclisin ufak bir odasında onları ve Selim Muhtar Bey'i ayakta karşıladı; son derece ciddi yüzü, gümrah sarışın kaşlarının arasındaki derin bir düşünce çizgisi, kızları biraz korkutmuştu. Mustafa Kemal, isimlerini ve tahsillerini sordu, Nazan'a zaferden sonra mutlaka Darülfünundan mezun olmasını, muvaffak

bir muallime olarak hayata atılmasını tavsiye etti. Hikmet de behemehâl (mutlaka) ağır bir öğretmenlik bulmalıydı. Sonra onlara; Türk kavminin içtimaî hayatında eskiden beri kadınların büyük bir yeri olduğunu anlattı. Şu asırda da tıpkı ilim ve fenni imkânlarından faydalanmak gibi, kadınların da içtimaî hayatın birer parçası olarak üzerlerine düşen vazifeleri yapmalarının, bazı kimselerin iddia ettikleri gibi, dinimize karşı olmadığını, bilakis dinin, kadın erkek ayırmadan, çalışmayı, ilim yapmayı teşvik ettiğini söyledi. Onlara, Ankara müftüsü Rıfat Hoca ile tanışmalarını sağlık verdi. Hünkâr, fetva üzerine fetva alıp Kuvayi milliyecilerin idam hükmünü verdiği zaman; bunu “cerh” eden (ret eden) bir fetvayı, müftü Rıfat Efendi topladığı ulema ile müzakere ederek vermişti. Münevver bir din adamıydı kadının içtimaî vazifelerini onunla konuşmalıydılar. Gazi paşaya “Göre kadını tıpkı bir erkek gibi erkeğe hukukta müsavi devlet işlerinde büyük vazifeler deruhte eden, çocuk terbiyesinde aile işlerinde gayet mahir muhterem bir unsur haline getirilmelidirler. Çünkü kadın kendi başına bizatihi bir kıymettir. Türk kadınına layık olduğu yeri kazandırma gayretlerinin arkasında ben bulunacağım” demişti. Kızlar Mustafa Kemal'in yanından ayrıldığında Hikmet babasına döndü “**ne kadar mütevazı ve ne kadar kudretli bir zat**” dedi. (s.271-273).

Bu arada Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın başkomutanlığına karşı muhalefet de Ankara'da büyümektedir. Bu bakımdan Özbekler Tekkesi Şeyhi Ata Efendi Hazretleri Ankara'ya sevk edeceklerinin İngiliz oyununa gelebileceklerden olmamasına dikkat etmektedir. Abdülgalip zaman zaman Yüzbaşı Douglas'la karşı karşıya gelmekte birbirlerinin hislerini ve düşüncelerini anlamaya çalışmaktadırlar. Yüzbaşı Douglas, Abdülgalip'den şüphe etmeye başlamıştır. Hikmet ve Nazan Ankara'da Yüzbaşı Celalettin Hikmet'in eniştesi Mehmet Efendi'nin Bir Allah dostu derviş olduğunu öğrenirler. Özellikle Nazan bundan çok heyecanlanır. Hatta ilk görüştüklerinde ona aşk derecesinde hisler duyar. Bunun beşeri mi yoksa ilahi bir aşk mı oldu ilerleyen günlerde anlaşılacaktır.

Hikmet'le Nazan Ankara'ya geldiklerinde babalarıyla hasret gidermişler burada millî mücadeleye yapabilecekleri katkıları konuşmuşlardır. Sakarya Savaşını muzaffer bir şekilde bitiren Türk ordusunun hali şimdi yoksulluk içindedir. “ Sakarya'da pek çok subay, Talim ve Terbiye görmüş asker ile piyade ve Topçu birliklerin çoğu kaybedilmiştir” (s.189) Ordunun ve milletin toparlanması eli silah tutan herkesin cepheye gitmesi yeterli parayı ve malzemenin toplanması gerekmektedir. İstanbul'da da milliyetçiler para toplayıp Anadolu'ya ulaştırmaya çalışmaktadır. Nazan hem Cebeci Hastanesi'nde çalışıyor hem de Derviş Mehmet Efendi'nin Hanımı, halası ve evdekilerle birlikte zaman zaman askerler için gerekli çamaşırları dikiyorlardı. İlk dönemlerinde hayli etkilenmiş zamanla yaralılara alışmaya başlamıştı. Halide Edip de onlar gibi hemşirelik hasta bakıcılığı yapıyordu.

Yüzbaşı Celalettin Hikmet Bey diyordu ki “**Cumhuriyet, bizim için şimdilik bir hasret türküsüdür, Evet biz bu Cumhuriyet türküsünü tutturabilecek miyiz?**” Hastanede Nazan'la birlikte çalışan hasta bakıcı **Sarı Rıza**'dan bir gün hastalara bir türkü çağırmasını istediğinde “Belki.. ama ben daha **kavganın başında astım sazımı duvara, dedim, düşman çıkmadan bu memlekette gayri saz haram bana yemin ettim. Onu kovaladığımız günü inşallah alacağım elime yeniden, bakma kafamdan çok türkü yapıyorum emme ile düşman çıkmalı önce, benim türküler sonra**”. Nazan “**o zaman Cumhuriyet türküsü yakarsın inşallah**” “He ya. Velâkin Cumhuriyet dediğin nedir bacı” (s.329).

Anadolu insanı Cumhuriyeti yani kendi haklarının ne demek olduğunu henüz bilmiyorlardı. Fakat hep birlikte Gazipaşa öncülüğünde Cumhuriyeti kuracaklardı. “**Sivas'ta**

kurulan Anadolu kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin Anadolu'nun her yerinde şubeleri harıl harıl çalışıyor askerlere kılık kıyafetten her türlü malzemeye kadar üretime destek oluyordu. Mesela Amasya, Kayseri, Bolu, Burdur, Erzincan, Erzurum, Pınarhisar, kangalda”.

“Ziya Bey'in Küçük Mecmuasının etkileri aydınlar arasında konuşuluyor, Yakup Kadri Bey'in şu sözlerini Hikmet, okumuş babasıyla paylaşıyordu: **“bu büyük adam, bu Mecmua ile bize yepyeni bir âlemin kapılarını açıyor”** Nazan Tevhid-i Efkar'da **Yahya Kemal'in** yazısının şu kısmını şarkı söyler gibi okuyordu: **“Mehmet Ziya bey, bu toprağa esrarengiz bir Ekici gibi ne ekti? Bunu bugünkü muhit idrak edemiyor; fakat yakın senelerde idrak ederiz ki “ fikir” denilen meşale O imiş ve o meşalenin peşinden yürüyoruz”**. Halide Edip Hanımın yazarlığının yanı sıra bir kahraman olarak bizzat cepheye gitmesi de sohbetlerde geçiyordu. O yıl ramazan hüzünlü geldi. Nazan hevesle gazetelerde Mustafa Kemal'e yahut Yunanlılara karşı yapılacak bir taarruzun başladığına dair bir haber aradı bulamadı. **Ruşen Eşref Bey** “ Ramazan ayı” isimli bir Baş makale yazmıştı. **“donanan minareler sanki güzergâhına yakılan meşalelerdir” “tecellinin vatana İnşallah bir necat müjdesidir”** diyordu. Ziya bey Selanik'te iken bilhassa lisan öğrenmek ve tercüme üzerinde durmuştu ve bu sayede birçok kıymetli kitap lisanımıza tercüme edildi. **Cumhuriyet Türküsünü yakmak Kolay değildi.** Selim Muhtar Bey **“ o gönlümüzde yakıldı çoktan iş bu Türkiye istenilen ahengi, yani bizim öz ahengimizi kazandırabilmek”**.

Nazan ve Hikmet'in İngilizceleri iyiydi tercüme işinde babaları onlara güveniyordu. Bu arada Mustafa Kemal Paşa diyordu ki **“Hakimiyet-i Millîye müstenit bila-kayd-ü şart müstakil bir Türk devleti teşkil etmek ve bu hedefe behemehal vasil olmaktır”**. Müstakil bir Türk devleti sözleri Selim Muhtar Bey dâhil herkesi heyecanlandırıyordu.

Romanın Ankara'da geçen kısmında Derviş Mehmet Efendi'nin sohbetleri de önemli bir yer tutmaktadır. Kızlardan Nazan'ı etkileyen bu derviş Bursalı Hasan Efendi'nin talebesidir Celalettin Hikmet Bey'in kız kardeşi Safinaz (Sevgi Nur) ile evlidir. Tasavvufu yönüyle birlikte Türkçü ve Cumhuriyetçidir. Nazan ilk gördüğünde adeta Mehmet Efendi'ye çarpılmıştır. Nazan Mehmet Efendi'nin evine zaman zaman gidiyor ve bir rüyasının izini sürmek istiyordu. Diğer taraftan” Kirli beyaz koridorlu kirli beyaz ameliyathaneye sahip” hastanede mebus hanımlarıyla, banka müdürü hanımlarıyla çalışıyordu. Halide Edip Hanım Eskişehir Hastanesi dâhil tüm hastanelerde çalışmıştı. Kadınlar sadece hastanede görev almıyor kızını Mehmet Efendinin ailesine emanet etmiş Ayşe Çavuş gibi kadınlarda etrafına topladığı savaşçı insanlarla birlikte Yunan'a karşı mücadele veriyordu. Vatan mücadelesine hizmet etmekle birlikte Nazan'ın ablası Hikmet'in gönlü Celalettin Hikmet yüzbaşı'daydı. Fakat bir at gezintisi sırasında Celalettin Hikmet yüzbaşı, Hikmet Hanım'a kardeşi Nazan'a talip olmayı düşündüğünü söyledi. Hikmet'in dünyası yıkıldı ve Yüzbaşı Celalettin Hikmet'e çok sert tepki gösterdi. O günden sonra mümkün olduğu kadar resmi olmaya çalıştılar.

Ankara müftüsü Rıfat Efendi ile Mehmet Efendi'nin dost ve aynı zamanda millî mücadelenin en sadık müdafileri idiler. Eserde Müftü Rıfat Efendi Mustafa Kemal muhaliflerine karşı şu sözleri Mehmet Efendi'nin evinde misafirlere söylüyordu: **“kendileri Gazipaşa biliyorlar ki, mecliste en çok menfi ve bedbinane görünenlerin büyük bir kısmı vakti ile Türk milletinin kendi kendine temini İstiklal edemeyeceği, kanaatini izhar etmiş olan zevattır!”** Rıfat Efendi'den sonra Mehmet Efendi'ye tasavvuf konusunda sorular yöneltildiğinde görüşlerini şu şekilde özetliyordu: “imanla dünya meşgalelerine aynı kaptı eriterek, çokluk yani cemiyetimiz İçinde Allah ile halvet haline gelebilmektir Hüner. Ne demiş koca Yunus: **“Ben ayımı yerde gördüm/ ne isterim gökyüzünde/ Benim yüzüm yerde gerek/ bana rahmet yerden yağar”**

- O halde her şey hak mıdır diyeceğiz hocam sorusuna

Mehmet Efendi şu karşılığı verir: “Her şey Haktır, her şey Allah'tadır değil; “her şey Allah'tandır, her şeyin halikı Allah'tır” dememiz lazım gelir. **Sevgili peygamberimiz “peşinen Allah'a hamd ederim ki, kendi nefsinı Latif kıldı, O'na hak adını koydu, yine kendi nefsinı kesif kıldı ve ona halk adını verdi, sonra kesif yüzünü Latif yüzüne davet etti”** diyor .(s.357)

Halide Edip Hanım: Osmanlı Devleti'nin parçalanmasına Ne diyelim?

Mehmet Efendi **Araf suresinden bir ayet** okudu sonra izah etti **“her milletin bir sonu vardır ve o son geldiğinde ne bir an tehir edebilirler ne de öne alabilirler”** önce bu ayeti unutmayalım. Osmanlı Devleti'nin muvaffak ve Kudretli devrinde Tevhid akidesi vardı Birlik içinde birlik, dirlik ve hayatiyet mevcuttu yani Türk İslam kültürüne onun değerlerine, örf ve adetlerine dayalı olarak ferdin cemiyetle bütünleşmesi tekleşmesi vuku bulmuştu. Ne var ki Tevhid akidesi bozulur gibi oldu kişi menfaatleri camia menfaatlerine galebe çaldığı, kişi benliği camia menfaatlerinden üstün tutuldu. Osmanlı Cemiyeti artık verilen değil alınan parçalanmış bozulan bir hale düştü. Koskoca Millet de parçalandı. Ne yazık İttihatçı diye kendilerine isim koyanlar bile gayeleri Osmanlı tevhidi ve devamı olduğu halde kendi işlerinde ittihattan uzaktılar; sen ben davasına düştüler yüksek idealleri Osmanlı'yı içindeki dinler ve halklarla bir bütün halinde tutmaktı. Fakat ne yazık sanki kafirlerden akıl alırcasına ve zaman zaman da alarak muamelatta bulundular ve bina ettikleri meşrutiyeti her derde deva sandılar. İslam dininin yanlış tefsirleri de çoğalmış sanki Kur'an-ı Kerim rafa kaldırılmış sözlerine alimlerinin sözleri tefsirleri baş tacı edilmiş mevzu hadisler uydurma sünnetler asıllarının yerini almıştı. Bir zamanların İlim ve irfan yuvası olan medreseler tekkeler artık tefessüh etme (çürüme) yolundaydı. Ayrıca memleketin iktisadiyatı gayrimüslimlerin eline geçmişti. Onlar ki kendilerinde Osmanlı'dan gayri'ye mensubiyet kuvvetli bir milliyetçilik şuuru teşekkür etmişti. Vahdet bozulmuştu bir kere memalik ki Şahane parçalandı. Kur'an-ı Kerim'de **Rad suresinde “bir kavim güzel hal ve ahlakını değiştirmedikçe Allah da onların durumunu değiştirmez”** buyuruyor”(s.359-360)

Mebus Hüseyin Hami Bey: Mehmet Efendi Türkçülerin istediği şey kavmiyetçilik olmuyor mu kavmiyetçilik İslamiyet'e mugayir değil midir diye sordu.

Mehmet Efendi **Hucurat suresinin 13 ayeti** der ki **“ ey insanlar doğrusu Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık, birbirinizi kolayca tanıyasınız diye sizi Milletler ve kabileler haline koyduk. Şüphesiz Allah katında en değerliniz ona karşı gelmekten en çok sakmanızdır. Allah bilendir haberdardır”** Şu halde asıl kavimleri ve milletleri reddetmek Allah sözüne karşı gelmektir. Yine **Maide ve Hud suresinde “ eğer Allah dileseydi sizi bir tek ümmet yapardı” denmekte.** Demek ayrı ayrı ümmetler Milletler olmamızda da var bir imtihan bir hikmet. **Yunus suresinde de açık açık bu Kur'an bütün insanlar için bir nasihat ikazdır deniyor.** Mehmet Efendi devam etti aslında Türk Vahdet anlayışında kavrayış zaten mevcut Vahdeti idrak etmektir. Türk milleti Tarih sahnesinde var olmuş halen var olan ve ileride var olacak bir şeniyettir. Bizlere düşen bu hakikati tıpkı Tevhid anlayışı gibi yeniden idrak etmektir. **Çünkü insan ancak aynı imanı aynı dili aynı tarihi ve aynı kültürü paylaştığı kimselerle bir ve beraber olduğunun şuuruna varabilir.** Hüseyin Hami Bey fakat ikinci gruptaki muhalifler dedi. **Mehmet Efendi öfkelenmişti onun sözünü Bakara suresinden bir ayetle kesti: “onlar bir sürü sağrlar, bir sürü dilsizler, bir sürü körlerdir”** tevhidden ve kendilerinden haberleri olmayan cahil ve bulanık zihinler vahdeti bütünlüğü zedeleme yolundadırlar. İşte bu yüzden Ankara'da teşekkül ettirilen vahdetin, Türk ve

Müslüman ruhunun tevhidine karşı çıkmaktadırlar. Bu yol hatalıdır ve Allah'tan irak kılar insanı. Mehmet Efendi ile müftü Rıfat Efendi içeri çekilip bir süre sohbet ettiler. Mehmet Efendi dışarı çıktığında kayınbiraderi Celalettin Hikmet yaklaştı size acı bir haberim var dedi. İstanbul'da Abdülgâlip Bey öldürülmüş. Faili meçhul cinayetlerden biri olarak gösteriliyor ama İngilizlerden şüpheleniyordu. Şeyh Ata Efendi sorguya alınmıştı. Yüzbaşı Douglas'a karşı sert bir millici konuşmadan sonra bunlar olmuştu. Hikmet ve Nazan bu acı haberden sonra müsaade isteyip ayrıldılar. Hikmet “ Allah rahmet Eylesin” dedikten sonra Abdülgâlip Bey'e karşı dini vazifelerini yapacaklarını söyledi.

Ankara'da hem Meclis hem Ordu kaynıyordu. Ordu'da istedikleri komuta görevlerine gelmeyen Paşalar huzursuzluk çıkarıyor mecliste ise muhalif kanat alabildiğine Mustafa Kemal'e karşı eleştiriler yapıyordu. Yunan Ordusu askeri teşhizat, uçak, her türlü motorlu vasıta açısından fevkalade kuvvetli ve zengin buna mukabil Türkler Süvari sayısınca üstündüler. **Garp cephesi komutanı İsmet Paşa latife ederek “Mohaç'tan sonra en büyük Süvari kuvvetini ben kullanıyorum” diyordu.** Mustafa Kemal Paşa'nın bir sağlık rahatsızlığı sırasında mecliste bulunmadığı bir oturumda başkomutanlığı muhalifler tarafından düşürülmüştü. Halbuki “ Büyük Millet Meclisi'ni teşekkül ettiren, bu meclisin kararlarına uyan Anadolu'da bir zafer heyecan ve inancının uyanmasına sebep olan, İstanbul'dan mandacıyı ve himayeci zihniyetlerin hesaplarını kurutan, muntazam orduyu kurup harekete geçiren, Türkçüsü, hocası, hacısı, esnafı, memuru ve her ferdiyle Türk milletinin yanına alan ve Nihayet Sakarya Zaferini kazanan Mustafa Kemaldi. O bir tek kere meclisin kumandanlığını kaldırması üzerine bu kararı kabul etmeyecek sebep olarak da **“Düşmanın karşısında bulunan ordumuz başsız bırakılmaz, bu sebepten başkumandanlığı bırakmadım, bırakmam, bırakmayacağım”** diyecekti.

Yüzbaşı Celalettin Hikmet mecliste Hamdullah Suphi'nin tuttuğu bir notu hikmetle Nazan'a getirmişti. Beraberce okuyorlardı: **“ Gazipaşa, daha kapıda görülür görülmez, meclise müthiş bir sükut kaim oldu, hani öyle sessizlikler vardır, içine düşen bir şeyi büyüten durgun berrak su gibidir.** İşte bu sükut da kürsüye çıkanı, başkalarından, hepimizden ayıran, bu büyüten bir kuvvet ve manada idi. O dakikadan itibaren, her taraftan gelen tehlikelerin, tehditlerin çevresinde kaynayıp çalkalandığı bu kürsü üstünde. Onun ruhu, buralara karşı kanatlarını beyaz Şimşekler gibi açan, **bir deniz kuşu, bir fırtına kuşu gibi** duracaktır...”

Mustafa Kemal meclis kürsüsünde şu konuşmayı yapmıştı: **“ başkumandanlık makamının temadisi, olsa olsa misak-ı millî'mizin ruh-ı asliyesiyle müterafik netice-i katiyeye vasil olacağımız güne kadar devam eder. Neticey-i Mesudiye emniyetle vasil olacağımıza şüphe yoktur. O gün kıymetli İzmir'imiz, güzel Bursa'mız, İstanbul'umuz, Trakya'mız ana vatana iltihak etmiş olacaktır. O mesut günün hulülünde bütün milletle beraber, en büyük saadetleri idrakte müşerref olacağız. Benim başlıca ikinci ve saadetim olacaktır ki, o da davayı mukaddesimize başladığımız gün bulunduğum mevkiye ruşu edebilmekliğim imkânıdır. Sine-i Millette serbest bir fert olmak kadar, dünyada bahtiyarlık var mıdır?”** (s. 398-399).

“Mustafa Kemal Kuvay-i Milliye yolunu açmış Türkiye Büyük Millet Meclisi fikrini kuvvetlendirmiş nihayet kazanılacak zafer tabi olarak cumhuriyet idaresini getirmiş olacaktı. Ancak teşkil edilecek olan cumhuriyette mutlaka öz araştırılmalı; dil Akademisi tarih ve Türkçülük Akademisi, buna bağlı olarak Ayrıca Türk

harsını Anadolu'da araştıran birçok müesseseler kurulmalıydı. Öğretmenler bu müesseselerin gönüllüğü askerleri olmalıydılar” (s.399).

Büyük Taarruz hem düşmanlardan meclisteki milletvekillerinden gizlenmekteydi. Çünkü yerin kulağı vardı. Mustafa Kemal Paşa meclisteki hararetli görüşmelerde her şeyi göğüslüyor bütçe açığından dolayı Ordu mevcudunu azaltmak isteyenlere karşı şu sözleri söylüyordu: **“efendiler, ben ordumuzun mevcudiyet ve kuvvetini, paramızla mütenasip bulundurmak fikrini kabul edenlerden değilim. Paramız vardır, Ordu yaparız, paramız bitti Ordu lağvedilsin! Benim için böyle bir mesele yoktur. Efendiler para vardır veya yoktur, ister olsun ister olmasın, Ordu vardır ve olacaktır”**

Bu sırada Yunanlılar Trakya'daki birliklerini takviye ediyorlardı. Hacı Anesti 27 Temmuz'da Tekirdağ'a geldi 28 Temmuz günü ileri Harekatı başlattı. işte Yunan Megalo İdaası en büyük adamını atıyordu. Bu arada Çanakkale'den Marmara'ya girip İstanbul'a ulaşmak için Yunan donanması harekete geçmişti. Ancak Yunan öncü birlikleri müttefik müttefikler tarafından Terkos Büyükçekmece hakkında Fransız, İtalyan Kuvvetleri ve Türk jandarmasının ateşleriyle karşılaştılar. Megalo İdea'nın neferi Hacı Anesti İzmir'deki karargahına dönmek zorunda kaldı.

Türk taarruzu gizli tutuluyordu bir futbol gösterisini seyretmek bahanesiyle Ordu ve bazı Kolordu kumandanları 28 Temmuz'da Akşehir'e davet edildi. 6 Ağustos günü Kazım Paşa ile Gazipaşa Ankara'ya döndüler mahrem olarak İsmet Paşa kumandanlarına hazırlık emri verdi. İsmet Paşa” Afyon-Akşehir doğrultusunda Yunan ordusunun ihtiyatı karşı taarruza geçerse Türk ordusunun göller mıntıkası ve Toroslar gibi engebeli arazide imha edilebileceği ihtimaline karşı şunları söyledi **“büyük tehlikeler göze alınmadan büyük zaferler kazanmak Kabil değildir. Kazanacağımız Zafer göğüs gereceğimiz müşküller kutrunda büyük olacaktır** diyordu.(s.407). Mecliste Kara Vasıf, Selahattin, Hüseyin Avni ve etrafındakiler Millî müdafaa bütçesinin hazırlanmasında müşküller çıkarıyorlardı. 8 Eylül 1919 Sivas Kongresi'nde de İstanbul delegeleri bilhassa Refet, Kara Vasıf, İsmail'i Hami beyler ve İsmail Fazıl Paşa manda lehine görüşlerini bildirdiler. Bursa delegeleri arasında bulunan Mehmet Efendi kendini tutamamış **“ İstanbul'dan mandayı bize hediye mi getirdiniz”** diye bağırıyordu.

Kara Vasıf Bey “düvel-i itilafiye bizim müstakil bir devlet olarak tanısa dahi, Biz müzaharete muhtaçız” diyordu. Amerikan mandası onun dilinde müzaharet ismini alıyordu. Son söz olarak da **“İngiltere kendimize düşman Amerika'yı ehveni şerh addediyorum”** demişti. **O günlerde Mustafa Kemal İstanbul delegeleri için “ İstanbul'dakiler ve buradaki temsilcileri, nevmid ve hasta insanlardır. Ecnebiyi işgal tazyiki altında cesaret ve ümitlerini kaybetmiş olmanın verdiği teessürle ve marazi bir haleti ruhiye içinde hareket ediyorlar, bunun başka türlü izahı yoktur”** demişti.

Akşehir'de Ordu komutanlarını İsmet Paşa ile toplantıları devam ediyordu. Yunan soluklarını tutmuş nefesimizi dinliyordu bazı Paşalar yapamayız bu son derece zor bir harekettir diyordu. 14 Ağustos'ta harekete geçerse 24'ünde yerlerine Birlikler ulaşmış olacaktı. Yüzbaşı Celalettin Hikmet Bey cepheye gitmeden önce eniştesi Mehmet Efendi'yi ziyaret etmişti. Mehmet Efendi kayınbiraderi Celalettin Hikmet'e hiç beklemediği bir teklifte bulundu. Hikmet Hanımla evlenmesini istiyordu. Yüzbaşı Celalettin Hikmet'e göre bu imkansızdı çünkü Hikmet Hanıma kız kardeşi Nazan Hanım'a karşı duygularını söylemiş ve ondan çok kötü bir cevap almıştı. Fakat Mehmet Efendi bunda ısrar etti. O size huzur getirecek sevgi verecek dedi. Zaferden önce nişanlanırsınız zaferden sonra düğünü yaparsınız dedi. Derviş Mehmet Mustafa Kemal Paşa gibi emindi. Mehmet Efendi'nin halası, hanımı ve Celalettin Hikmet hep birlikte Hikmet Hanımlara gittiler. Babası Hikmet Hanım'a fikrinin sorulmasını istedi. Geçmiş günlerdeki dargınlığına rağmen Hikmet Hanım başıyla rızasını ifade etti. İki aile daha sonra birbirlerine nişan bohçaları götürdüler. Nazan da bunda büyük mutluluk duydu. Çünkü o ablasının mutluluğunu çok istiyordu. Yüzbaşı Celalettin Hikmet cepheye gitmiş Büyük

Taarruzu bekliyordu. Hikmet Hanım aklına onun sürekli olarak Şehit olacağı düşüncesini getiriyordu.

14 Ağustos pazartesi gününün gecesi ile birlikte ilk birlikler harekete geçti, nereye, hangi maksatla yürüdüğünü ne erat, ne de çeşitli rütbedeki subaylar biliyorlardı. **Ankara'daki muhalifler: “işte Bahar Geldi Geçti, yaz da bitmek üzere, Eğer Ordu, hazırlıklarına hâlâ daha ikmal edemedi ise, bir an evvel sulh yollarını arayalım, vakit geçiyor, kış yaklaşıyor, böyle zulmet içinde İntizar edilemez!” diye bütün gizli açık celselerde ileri geri konuşuyorlardı.**

Bu arada Ordu, parça parça birlikler halinde gecenin ve tarihin değişik zamanlarında.. bir dev makine intizamıyla ve gürültüsünü keserek ve ışığını karartarak ve nefesini tutarak; sadece geceleri hareket ediyordu. Sanki karanlığın akıl almaz cinleriydi Türk askerleri... hava belli belirsiz aydınlanmaya başlarken, yollara düşen olanca erat, cephaneye, at, araba, kağıt, öküz, merkep, deve sanki yer yarılmış da, içine girivermişler gibi, kayboluyorlardı! Bunca insanın, top tüfeğin, hayvanın gündüzleri, sihirli gölgelere bürünüp saklanacakları konaklar çok daha önceden tespit edilmişti; büyük ve kuytu ağaç altları, köprü altları, dağ yamaçları ve bazı köyler.

20 Ağustos tarihli gazetede çay ziyafeti haberi çıktığı gün Gazi Akşehir'deydi. Ağustos başında cephe dönüşü artık bakanları taarruz emrinden haberdar etmeye zamanı geldiğine karar vererek heyeti vekileyi toplamış orada Fevzi ve Kazım paşaların huzurunda vaziyeti dahiliyeyi hariciye ve askeriyeyi münakaşa ve müzakere ettikten sonra Garp cephesi Kumandanı İsmet Paşa'ya taarruz emri verdiğini resmen açıklamıştı. Gazipaşa bakanlardan sonra kendisine en yakın olan ona daima destek veren fakat son zamanlarda üzerlerinde yapılan menfi propagandaların kötü tesirleri görülmeye başlanan kendilerinde bir takım tereddütler uyanan zevatı topladı. Selim Muhtar Bey de onlar arasındaydı.. **Gazipaşa, dostlarına pek yakında taarruz edeceğini ve 6-7 günde düşmanın Kuvay-i Asliyesini mağlup edeceğini söyledi, Onları tenvir ve teskin etti. Sesi her zamanki gibi güven vericiydi, bugün gözlerinde görmeye alışık oldukları mavi şimşekler çakmıyor, ve onlar sakin, bulutsuz Gökler gibi içinden ışıklı ve huzur doluydu, o kadar endişeli kişi ona bir kere daha inandılar ferahladılar”.**

Böylece Ankara'daki kendi tayin ettiği son işlerini de tamamlayan Gazipaşa 17 ağustos gecesi Tuz Gölü üzerinden Konya'ya hareket etti, gideceğini kimseye bildirmemişti.. ve Konya'ya varır varmaz postaneyi kontrol altına alarak orada bulunduğu haberinin bir yerlere ulaştırılmasına engel oldu. 20 Ağustos günü saat 16 civarında Akşehir'de cephe karargahında bulunuyordu, İsmet Paşa ile kısa bir müzakereden sonra tespit ettiği tarihi bildirdi: **“26 Ağustos 1922 Sabahı, fecirle”** O gün Garp cephesi karargahı Akşehir'den taarruz cephesi gerisindeki Şuhut kasabasına nakledildi. Ve ertesi gün 25 Ağustos 1922'de öğle zamanı Garp cephesi komutanı İsmet Paşa'nın imzasıyla taarruz emri orduları açıklandı: **“26 Ağustos sabahleyin düşmana genel taarruz icra olunacaktır”.** Kocatepe, adına yakışır yükseklikte bütün sahaya hâkim durumdaydı doğuya ve batıya uzanan kolları kuvvetlerin gizlice toplanabilmelerine, manevra yapmalarına uygundu. Sanki o günlerde Kocatepe, düşmana gözaltında bulundurarak gizlenmek ve muharebeyi idare etmek için, Allah tarafından Türklere İhsan olunmuş bir lütuftu.

O geceye.. Aysız karanlığın, en yoğun zamanında Türk ordusu tekrar hareket etti; Son iki gündür cepheye çok yaklaşan ve sükûnet içinde kımiltısız bekleyen, ön safta taarruza katılacak tümenler, gündüz saklandıkları vadi içlerinden, tepelerin ardından çıkarak, büyük sessizlikte, ileriye doğru hareket ettiler... Topçular, piyadeler mevzilerine girerken süvariler at bindiler, komutanlar komuta yerlerine geçtiler. Siyah sessizliği bozabilecek, hareket eden her şey bağlanmış; mataraları bağlanmış, atların ağızlarına, ayaklarına ve topların demir tekerleklerine benzer sarılmıştır. Yine yer yarılmış, gece cinleri ortalığa saçılmış, vazifelerini büyük bir sükunet için de yapıyorlardı.. Düşman gözü önünde bulunduğu için onarılamayan, fakat taarruzda gerekli olacak köprüler bile bu gece tamir edildi; sessiz ve acele. O gece yatsı

namazından sonra Mehmet Efendi seccadesinin başından kalkmadı ta be sabah... İbadet etti. ve.. **26 Ağustos Sabahı.. Fecirle taarruz başladı.**

SONUÇ

Türk milleti ordusuyla birlikte yüzyılın destanını yazmıştı. 30 Ağustos'ta Başkomutanlık Meydan Savaşı kazanılmış Yunan Ordusu 9 Eylül'de İzmir'de Akdeniz'e dökülmüştü. Roman **“26 Ağustos Sabahı.. Fecirle taarruz başladı”** cümlesinden sonra tüm hayal gücünü okuyucuya bırakmıştır. Çünkü 29 Ekim 1923'te Türk zaferi Cumhuriyetle taçlanacaktır... Ve bu milletin Cumhuriyet Türküsü sonsuza kadar devam edecektir. Kiminin sazında, gitarlarında bazen kemanda, neyde yahut piyanoda musikinin en güzel nağmeleri Türk'ün ihtişamlı mücadelesi ve Cumhuriyet inşası üzerine çalınacak, bestelenecek ve söylenecektir. Atatürk, 1926 yılında kendisine karşı yapılacak bir suikastın önlenmesinden sonra **“Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır”** demiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletine ebedi bir Cumhuriyet ve sonsuza kadar gökyüzünde nağmeleri çınlayacak bir “Cumhuriyet Türküsü” bırakmıştır. Emine Işınsu bu türkünün ilk bakışta belki fark edilmeyen arka planını bir sanatçı titizliği ile kanaviçe gibi işlemiştir. Bu kanaviçe Türk kadınının çeyiz sandığında saklanan hazinesi gibi gelecek nesillerin hafızasına emanet edilecektir. **Cumhuriyet Türküsü Türk milletinin Hürriyet ve İstiklal Bayrağının romana bürünmüş güftesi ve bestesidir.** Bu güfte ve bu beste; Türk Ordusu'nun Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki çelik iradesi, Anadolu toprağına dökülmüş şehit kanlarıyla yediden yetmişe Türk insanının iman ve gayretiyle yazılmıştır. **Ne mutlu Cumhuriyetin gözyaşı ve kanla kazanıldığını anlayana, “Ne Mutlu Türküm Diyene”.**

Kaynaklar

- 1-Hisar, A Ş. (2017) Edebiyatta Roman, *Türk Dili, Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi, Roman Özel Sayısı I-II, Tıpkı baskı*, Ankara, (Ulus, Güzel Sanatlar Sayfası, 5.9.1943).
- 2-Işınsu, E. (1993). Cumhuriyet Türküsü, Ötüken Neşriyat, İstanbul.